עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ה מהלכות אבל הלכה א סמג עשין דר"ס ג טוש"ע י"ד סי' שפ סעיף א וסי' שפט סעיף א:
ע ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סי' שפא סעיף א:
עא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
עב ד מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה יד סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תקסה סעיף א:
עג ה מיי' פ"ג מהלכות תענית הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תקעה סעיף ג:
עד ו מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה זאת אומרת. מדמוקמינן לה בכיחול כו'. מיהו הא מרא לשמעתא היא ר"ה דס"ל לעיל דמשום רבא אסור בצונן וצ"ל כלל לאוקמא בפירכוס וכיחול. גם לאביי צריך להוכחה מאוקימתא זו הא נשמע מברייתא דלעיל דתכפוהו אבליו מכבס כסותו במים ויוצא מזה דאבל אסור בכיבוס ועי"ג:

◆

מוסף רש"י

אדבריה. הנהיגו ומטייל עמו בחוצות העיר. (ביצה כט.)

◆

רבינו חננאל

אמר רבא אבל אסור כל שבעה אפילו בצונן ומאי שנא מבשר ומיין, דשרי ליה. ודחי, בשר ויין שרינן ליה כדי לפכוחי פחדיה, אבל רחיצה דמשום תענוג היא לא התירו. לימא מסייעא ליה אין הבוגרת רשאה לנוול עצמה בימי אבל בית אביה. אבל הנערה שרי לנוול עצמה ושלא לרחוץ אפילו בצונן, וש"מ אבל אפי' בצונן אסור. ודחי לא, הבוגרת התירו לכחול ולפרכס. תניא תכפוהו אבליו זה (אסור) [אחר] זה [הכביד] שערו מיקל בתער ומכבס כסותו במים. אמר רב חסדא בתער ולא במספריים. במים ולא בנתר. ולא בחול. אמר רב חסדא זאת אומרת אבל אסיר בתכבוסת. והילכתא אסיר לרחוץ כל גופו כל שבעה בין בחמין בין בצונן. אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור ובצונן מותר. ולסוף אפי' כל שהוא אסור. ואם לעבר הזוהמא מותר. לסוף שכ: טוב. דרש רב יצחק יחיד שקבל עליו תענית מתפלל עננו בין גואל לרופא. ואקשינן עליה, וכי יחיד קובע ברכה לעצמו. אלא מתפלל עננו בשומע תפלה בכלל הברכה, ואינו מתפלל אותה ברכה בפני עצמה. ומותבינן עליה מהא דתניא, מה בין יחיד לציבור אלא שזה מתפלל [שמונה] עשרה ואלו מתפללין י"ט. היכי דמי, אילימא יחיד המתפלל בינו לבין עצמו עם הציבור, וציבור דקתני שליח ציבור היורד לפני התיבה, האי י"ט ברכות מתפלל בתענית, כ"ד מתפלל, כדתנן עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה זקן ורגיל כו' ואומר לפניהם כ"ד ברכות. ושנינן הכי קתני, אין בין יחיד דקאי בצבור כדאמרן ליחיד המתפלל חוץ לבית הכנסת, אלא שזה היחיד העומד בתוך מתפלל י"ח ויחיד המתפלל בכנסת מתפלל י"ט ברכות, אל[מ]א יחיד קובע ברכה לעצמו. ושני, לעולם יחיד יחיד דקאי בצבור, וצבור שליח ציבור ממש, וזה שליח ציבור המתפלל י"ט ברכות בתעניות ראשונות הוא שאין בה כ"ד ברכות, לפיכך זה מתפלל י"ח וזה מתפלל י"ט. ואקשינן, והא תעניות אמצעיות דקתני דאסור במלאכה וברחיצה כו' ולא קתני כ"ד. ושנינן, האי תנא באיסורא קמיירי, כלומר אסור במלאכה וברחיצה כו' הוא דמיירי, בתפלות לא קמיירי. אי בעי תימא כ"ד ברכות באמצעייתא נמי ליכא. ואקשינן, והא **תניא אין בין שלש אמצעיות לשבע אחרונות אלא שבאילו מתריעין ונועלין את החנויות, הא (לכל דבריהם) זה וזה שוין.** לעולם אימא לך באמצעיות נמי אין כ"ד ברכות בהן, ותנא מקצת מה שיש בשבע האחרונות ואינם בשלש אמצעיות ושייר אחרונות כגון הני כ"ד וכיוצא בהן.

אין הבוגרת רשאה לנוול עצמה. אומר ר"י דהא רשאה לאו דוקא [ז]אלא ה"ק אין הבוגרת חייבת הא נערה חייבת:

אלא [ז] בצונן. וקאמר נערה רשאה כלומר דאסורה ולא אמרת דבצונן מותר וקשה לרבא דאמר דבצונן מותר ומשני כי קתני אכיחול ואפירכוס: **אלא** אמר רב יצחק בשומע תפלה. והכי פסק בשמעתא דתפלת תענית בשומע תפלה ואין יחיד קובע ברכה לעצמו לכך צריך כשאומר עננו בש"ת (דצריך) לאומרו קודם שאומר הברכה כשמגיע לעננו קודם שיתחיל לומר כי אתה ש"ת עמך ישראל ברחמים יאמר עננו ולא יחתום אלא יאמר כי אתה ה' עונה בעת צרה ומושיע ואח"כ כי אתה ש"ת עמך ישראל ברחמים בא"י שומע תפלה אבל שליח צבור אומר גואל ישראל וקובע ברכה וחותם:

תנא ושייר. פי' תנא עשיית מלאכה ושייר כ"ד ברכות פי' כ"ד ברכות שבתעניתא היו מוסיפין ו' ברכות כדמפרש לקמן בפ"ב (דף טו.): **מאי** שייר דהאי שייר בו'. פי' דמשום חדא מילתא לא הוי (ח) לתנא לשייר וא"ת הכא קאמר דלא תנא ושייר דהא אין בין קאמר דמשמע דאין בין זה לזה אלא אלו בלבד וקשה דהא במגילה (דף ח.) קתני אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן ואנו יודעין דיש (ט) חילוק אחר דנדרים אינן באים אלא מן החולין דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ונדבות באות מן המעשר כדאמר (דברים כו) וזבחת שלמים ואכלת דכתיב גבי מעשר וי"ל דהתם נמי לזה וזה שוה והני מילי גבי שלמים יש חילוק והא דקתני אין בין מיירי בעולות דאין בין עולות דנדרים לעולות דנדבה אלא שהנדרים חייב באחריותן מה שאין כן בנדבה דהא אין בין עולות דנדרים לעולות דנדבות אלא חילוק זה דהא כל עולות אינן באין אלא מן החולין[ח]: **ותסברא** והא שייר תיבה. פי' (י) מפרש לקמן (דף טו:) שמוציאין התיבה ברחוב העיר [ט] (באמצעיות) באחרונות ותסברא דהא שייר תיבה פי' וליכא למימר דבאיסורא קמיירי דהא דמתריעין ונועלין מאי איסור איכא:

לאו

אין הבוגרת רשאה לנוול את עצמה בימי אבל אביה הא נערה רשאה מאי לאו ברחיצה ובמאי אילימא בחמין אין הבוגרת רשאה והאמר רב חסדא אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו בצונן לא אכיחול ופירכוס לימא מסייע ליה דא"ר אבא הכהן משום רבי יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בר חנינא ורחץ בצונן כל שבעה אמרי התם בשתכפוהו אבליו זה אחר זה דתניא תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער ומכבס כסותו במים אמר רב חסדא בתער אבל לא במספרים במים ולא בנתר ולא בחול ולא באהל איכא דאמרי אמר רבא אבל אסור בצונן כל שבעה מאי שנא מבשר ויין התם [א]לפכוחי פחדיה הוא דעביד לימא מסייע ליה אין הבוגרת רשאה לנוול עצמה הא נערה רשאה במאי אילימא בחמין אין הבוגרת רשאה והאמר רב חסדא אבל אסור להושיט אצבעו בחמין אלא לאו בצונן לא אכיחול ופירכוס אמר רב חסדא זאת אומרת [א]אבל אסור בתכבוסת כל שבעה [ב]והלכתא אבל אסור לרחוץ כל גופו בין בחמין בין בצונן כל שבעה אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר [ג]אבל לסוך אפילו כל שהוא אסור ואם לעבר את הזוהמא מותר צלותא דתעניתא היכי מדכרינן אדבריה רב יהודה לרב יצחק בריה ודרש יחיד שקיבל עליו תענית מתפלל של תענית והיכן אומרה בין גואל לרופא מתקיף לה רב [ב]יצחק וכי יחיד קובע ברכה לעצמו אלא אמר רב יצחק [ד]בשומע תפלה וכן אמר רב ששת בשומע תפלה מיתיבי אין בין יחיד לצבור אלא שזה מתפלל שמונה עשרה וזה מתפלל תשע עשרה מאי יחיד ומאי צבור אילימא יחיד ממש וצבור ש"צ הני תשע עשרה עשרין וארבע הוו אלא לאו ה"ק אין בין יחיד דקבל עליו תענית יחיד ליחיד שקבל עליו תענית צבור אלא שזה מתפלל שמונה עשרה וזה מתפלל תשע עשרה ש"מ יחיד קובע ברכה לעצמו לא לעולם אימא לך שליח צבור ודקא קשיא לך שליח צבור עשרין וארבע מצלי (א) בג' תעניות ראשונות [ה]דליכא עשרים וארבע ולא והא אין בין קתני אין בין ג' ראשונות לג' אמצעיות אלא שבאלו מותרין בעשיית מלאכה ובאלו אסורין בעשיית מלאכה הא לכ"ד זה וזה שוין [ג]תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר (ב) ותו והא אין בין קתני אלא תנא באיסורי קא מיירי בתפלות לא מיירי ואי בעית אימא [ו]באמצעייתא נמי לא מצלי כ"ד ולא והתניא [ד]אין בין ג' שניות לשבע אחרונות אלא שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות הא לכל דבריהן זה וזה שוין וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא אין בין קתני ותסברא אין בין דוקא

והא

אין הבוגרת. שהביאה שתי שערות רשאה לנוול את עצמה אלא מתקשטת כדי שיקפצו עליה (ג) הא נערה שאינה ראויה להינשא עדיין עד שתתבגר רשאה דבת חיוב אבילות היא וקטנה אינה חייבת ולא כלום: **בימי אבל אביה.** אפילו אירע אבילות לאביה שמת בנו. אי נמי שמת אביה ממש אע"פ שהיא בת חיוב אבילות אינה רשאה לנוול: **אלא לאו בצונן.** ואפ"ה נערה אינה רוחצת בצונן אלמא דאבל אף בצונן אסור: **אכיחול ואפירכוס.** ולא קא מיירי ברחיצה כלל. פירכוס בשיער כמו בבגדים רחיצה בגוף: **זאת אומרת.** * מדמוקמינן לה בכיחול ופירכוס הוא הדין לתכבוסת: **תפלת תענית.** עננו: **בין גואל לרופא.** ברכה בפני עצמה: **וכי יחיד.** חשוב כל כך שיהו מתקנין לו ברכה בפ"ע להוסיף בתפלתו: **בשומע תפלה.** שכוללה בתוך הברכה וחותם בשומע תפלה דאותה ברכה ותחימתה משמע בין אתענית בין אכל מילי: **אין בין יחיד לצבור.** גבי תענית: **שזה.** יחיד מתפלל ביום תעניתו שמונה עשרה וכולל תפלת תענית בשומע תפלה: **תשע עשרה.** דקבע ליה בין גואל לרופא. סתם תפלה קרי שמונה עשרה דברכת ולמלשינים ביבנה תקנוה כדאמרינן בברכות (דף כח:): **כ"ד הויין.** (ד) כפירקין לקמן (דף טו.) דכ"ד ברכות הוו ביומא דתעניתא והכא קתני י"ט ותו לא: **ולצבור.** יחיד שקיבל עליו תענית צבור. אלמא יחיד קובע ברכה לעצמו כשקיבל תענית צבור: **בקמייתא.** בג' תעניות ראשונות (ה) דליכא כ"ד כדאמרינן בפרק סדר תעניות כיצד בגמ' (שם): **דאלו מותרין בעשיית מלאכה וכו'.** ראשונות דלא חמירי כולי האי (ו) הא לכ"ד ברכות זה וזה שוין. וקס"ד דאיתנהו לכ"ד באמצעיות מדקמתרין קמייתא דליכא כ"ד מכלל דבאמצעיתא איתנהו ולא היא דליתנהו אלא באחרונות כדקתני התם ומשום דהא מילתא קמייתא מש"ה פריך ליה מכ"ד דליתנהו באמצעיות[ה]: **תנא ושייר.** תנא מילי דאיתנהו בין אמצעיות לראשונות ושייר. אין בין לאו דוקא הוא כדמוכח לקמן גבי אידך: ה"ג **מאי שייר דהאי שייר אלא באיסורי קא מיירי בתפלות לא קא מיירי.** ומאן דגריס שייר תיבה מוציאין את התיבה כו' שיבוש הוא דאינה אלא באחרונות כדנסמוך ומיפשט פשיטא ליה דאינה אלא באחרונות: **מאי שייר דהאי שייר.** דלא אורחא דתנא למתני כל מילי ולשיורי חדא אלא לעולם כ"ד בקמייתא ליתנהו ולהכי לא חשיב להו כאין בין דבתפלה לא קמיירי: **באמצעיות נמי ליכא כ"ד.** אלא באחרונות כדאמרינן התם: **שבאלו.** האחרונות מתריעים ונועלין כדתנן נמי במתני' [ו] הא לכ"ד זה וזה **שוין** דבתרוייהו איתנהו:

מסורת הש"ס

א) [נ"ל רש"י ב"מ סו: ד"ה לפכוחי פחדיה להפיג דאגתו וכו'], ב) [גיר' רא"ש יוסף], ג) [סוכה נד. וש"נ], ד) [תוספתא מגילה פ"א], ה) כפ"א: בין אמצעיות לראשונות, ו) [לעיל יב:], ז) [ועי' תוס' קידושין נג. ותוס' חולין נד: ד"ה אין ותוס' ערכין כח: ד"ה אומדין], ח) [וע"ע תוספות מגילה ח. ד"ה אין ותוס' ב"ק סב: ד"ה מי קתני ותוס' חגיגה ח. ד"ה אמאי ותוספות שבת סג. ד"ה אין], ט) רש"א מ"ז,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ודקא קשיא לך ש"ץ כ"ד מצלי בקמייתא דליכא כ"ד כצ"ל: **(ב)** שם מאי שייר דהאי שייר (ותו והא אין בין קתני) תא"מ. וה"ב מפרש"י משמע דלא גרסינן ליה הכא והיינו מדקאמר המקשה ולא והא אין בין קתני ומשני דתני ושייר כלומר ואין בין לאו דוקא א"כ מאי פריך ליה תו והא אין בין קתני אבל לבתר שיטיה בתרא דבאמצעיתא נמי לא מצלי כ"ד א"כ הא דקתני אין בין ג' ראשונות כו' דוקא אין בין קתני ולהכי פריך בסמוך וכ"ת הכא נמי תנא ושייר והא אין בין קתני דקס"ד דהאי בין נמי דוקא קתני כבסוף דרישא ומשני ותסברא כו' כלומר ע"כ ברישא קתני אין בין דוקא ובסיפא לאו דוקא הוא דהא שייר תיבה כו': **(ג)** רש"י ד"ה אין הבוגרת וכו' שיקפצו עליה הס"ד ואח"כ מה"ד בימי אבל ואח"כ מה"ד הא נערה: **(ד)** ד"ה כ"ד הוין כדתנן בפירקין דלקמן: **(ה)** ד"ה בקמייתא בג' תעניות ראשונות הס"ד ומה"ד דליכא כו': **(ו)** ד"ה דאלו כו' כולי האי הס"ד ומה"ד הא כו' מדקמתרין בקמייתא וכו' ומשום דבהא מילתא קמייתא: **(ז)** תוס' ד"ה אלא לאו בצונן כו' כלומר לאסורה ואין אומרים דבצונן מותר: **(ח)** ד"ה מאי כו' לא הוי ליה לתנא לשייר כו' אלא אלו בלבד והא במגילה דתני כצ"ל ותיבת וקשה נמחק: **(ט)** באד"ה ואנו יודעין דיש ביניהן חילוק אחר כו' באות מן המעשר דכתיב וזבחת שלמים ואכלת גבי מעשר וי"ל דהתם נמי לכל דבריהם זה וזה שוה והני מילי דיש ביניהם חילוק גבי שלמים והא דקתני אין בין כצ"ל: **(י)** ד"ה ותסברא כו' פי' כדמפרש לקמן כו' ברחוב העיר באחרונות אבל לא באמצעיות הס"ד ואח"כ מה"ד ותסברא והא שייר:

◆

רבינו גרשום

אין הבוגרת רשאי לנוול עצמה. לפי שעומדה על פרקה וראויה לינשא. **אילימא** בחמין. אין הבוגרת רשאי לנוול עצמה, כלומר דיכולה לרחוץ בחמין. **אלא לאו** בצונן. קאמר אין הבוגרת רשאה לנוול עצמה, אלא רוחצין בצונן, הא נערה רשאה לנוול עצמה דאפי' בצונן אינה רוחצת, וקשיא לרבא דאמר אבל בצונן מותר. **לא כי קתני.** אין הבוגרת רשאי לנוול הא נערה רשאה, אכיחול, אבל בצונן מותר אפי' בנערה. **התם.** בבשרא וחמרא ליכא אלא לפכוחי פחרא, אבל ליכא תענוג, לפיכך שרי. הכא בצונן איכא תענוג, לפיכך אסור. **אלא לאו בצונן.** קאמר דנערה רשאה לנוול עצמה, [ש"מ] דאבל אסור בין בחמין בין בצונן, והוי סיועא. **לא כי קתני.** נערה רשאה לנוול בכיחול ופירכוס, אבל בצונן מותר, ולא הוי סיועא. **וכי יחיד קובע ברכה לעצמו.** [א]יש מברך העונה בעת צרה. **בשומע תפלה.** שכולל בשומע תפלה ואינו מברך ברכה לעצמו. הני, דש"ץ, **כ"ד הויין**, כדמפרש לקמן, וקתני **שזה מתפלל תשע עשרה.** אלמא דקובע ברכה לעצמו, שמברך העונה בעת צרה. [ודקא קשיא לך דהא] הויין כ"ד ברכות, **בדקמייתא**, בשלש תעניות ראשונות קא מיירי, דליכא בהו כ"ד ולא הוי אלא י"ט, ולעולם אין היחיד קובע ברכה לעצמו. **אלא שבאלו.** אמצעיות, אסורין במלאכה, וראשונות מותרין במלאכה, הא לעשרים וארבעה זה וזה שוין, כי היכי דבאמצעיות איכא עשרים וארבעה הכא נמי איכא בראשונות כ"ד, ולא מצ"ה לתרוצי דצבור מתפלל י"ט בש"ץ, דהא איכא כ"ד, אלא ביחיד שקיבל תענית צבור, ותיפשוט דיחיד קובע ברכה לעצמו. ה"ג, **תנא באיסורין קא מיירי.** כלומר, לעולם בראשונות ליכא כ"ד, והא דלא קתני שבאלו יש כ"ד ובאלו אין כ"ד משום דבאיסורי קא מיירי דהוי אסור בעשיית מלאכה, ובתפלה לא מיירי, בברכות, ולעולם הא דקתני דצבור מתפלל י"ט מוקמינן בש"ץ, אבל לא ביחיד, דאין יחיד קובע ברכה לעצמו. **ואיב"א.** לעולם בראשונות ליכא כ"ד, ולהכי לא קתני שבאלו יש כ"ד ובאלו אין כ"ד, דבאמצעיות נמי אין כ"ד. [ב] ה"ג, תנא ושייר, ולא [גרסינן] נמי. כלומר, שייר כ"ד, דבשבע איכא ובאמצעיות ליכא. **והא אין בין קתני.** דמשמע דהוי דוקא, כי היכי דאמרינן דאין בין קמא דוקא, אלמא דליכא בינייהו אלא מתריעין ונועלין אבל לכ"ד שוין, אלמא דבאמצעיות איכא כ"ד.

א) אולי צ"ל וכי יכול לברך וכו'. ב) נראה דצ"ל ה"ג וכ"ה תנא ושייר ולא גרסינן נמי כלומר וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones